

УДК 332.14:338.48-44(1-22)

СУЧАСНІ ІНСТИТУЦІЙНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК  
ТУРИЗМУ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ СІЛЬСЬКОЇ  
СПАДЩИНИ СЛОБОЖАНЩИНИ

Гавкалова Наталія Леонідівна,  
завідувачка кафедрою державного  
управління, публічного адміністрування  
та економічної політики  
доктор економічних наук, професор  
ХНЕУ ім. С. Кузнеця,  
Холодок Валентина Дмитрівна,  
директорка ОКЗ «Харківський організаційно-  
методичний центр туризму» Харківської  
обласної ради,  
канд.наук.держ.упр., доцент кафедри світової  
політики, дипломатії та туристичного бізнесу  
Харківського національного університету  
імені В. Н. Каразіна,  
Сиромолот Едуард Анатолійович,  
аспірант кафедри державного управління,  
публічного адміністрування та економічної  
політики,  
керівник Інформаційного центру  
Асоціації європейських прикордонних  
регіонів у ХНЕУ ім. С. Кузнеця

В даному дослідженні аналізуються сучасні інституційні чинники впливу на розвиток туризму та збереження сільської спадщини в Україні в умовах викликів для регіонального розвитку України, пов'язаних з умовами воєнного

стану та продовженням формуванням кращих практик управління розвитком територій і територіального співробітництва в регіонах України.

Відповідно до статистичних даних Державної податкової інспекції у першій половині 2025 року туристичний збір в Україні побив усі попередні рекорди та становив 142,6 мільйона гривень надходжень у місцеві бюджети і у другій половині 2025 року очікується рекордні надходження від внутрішнього туризму [1].

29 - 31 травня 2025 року в м. Умань відбувся III Туристично-економічний форум «Туризм в Україні: вимоги сьогодення» в рамках проведених панельних дискусій обговорювалося коло питань щодо визначення ролі культурної спадщини у формуванні національної ідентичності, значення мультикультурності громад та інклюзивні підходи у роботі зі спадщиною, ідентифікація викликів і перспектив розвитку культурного туризму, взаємодії влади, бізнесу та громади в процесах збереження спадщини, перетворення культурної спадщини на джерело доходу та розвитку громад [2].

В межах форуму було представлено туристичний маршрут «Шляхами Трипільської Праматері» кластеру «Шляхами Трипільської Праматері», який об'єднує різні напрями туристичної галузі, а саме: культурний туризм, гастротуризм, агротуризм та представляє багатостороннє партнерство представників бізнесу, влади, історико-культурних заповідників[3].

Досвід розвитку сільських територій демонструють члени International Agricultural Cluster "Dnister". Так, підприємство «Україночка» у 2024 році оформила 8 га землі для побудови теплиць і вже сьогодні функціонує 22 теплиці, у яких вирощуються черрі, а у відкритому ґрунті вирощують різні сорти помідорів, кавуни, перець, баклажани[4].

5 вересня 2025 року у м. Київ відбулося урочисте відкриття VI Міжнародного етнографічного кінофестивалю «ОКО», який об'єднав кіномистецтво, музику, культурну дипломатію та унікальні етнографічні традиції[5].

На функціонування політики розвитку туризму та збереження сільської спадщини у Харківській області впливає її статус прифронтової області, де ведуться бойові дії, в наслідок яких відбулося значне руйнування об'єктів культурної спадщини, зокрема руйнації зазнали Національний літературно-меморіальний музей Г. С. Сковороди, Куп'янський краєзнавчий музей, Ізюмський краєзнавчий музей, Національний природний парк «Дворічанський», половецькі баби у місті Ізюм, Регіональний ландшафтний парк «Фельдман Екопарк», Авіамузей під відкритим небом, Будинок культури у м. Лозова, Червонооскільське і Печенізьке водосховища та ін.

Важливу роль у розвитку туризму у Харківській області у сучасних умовах відіграє ОКЗ «Харківський організаційно-методичний центр туризму» [6], який використовує різні форми співпраці та інструменти посилення спроможності територіальних громад у сфері розвитку туризму, створення умов для участі громадськості у проєктах збереження культурної спадщини та патріотичного виховання, відновлення роботи партнерства кластерного розвитку сфери агротуризму, гастротуризму та розвитку сільської спадщини.

У оновленій стратегії регіонального розвитку Харківської області 2021-2027 за напрямком «Відпочинок і туризм» визначається координаційна роль ОКЗ «Харківський організаційно-методичний центр туризму» у відновленні і популяризації туристичного потенціалу Харківської області та участі у всеукраїнських промо-проєктах [ 7, с. 56 ].

У дослідженні В.Д. Холодок, Е. А. Сиромолот визначили актуальність продовження спільної роботи партнерства щодо реалізації проєктів, які активно розвивалися у довоєнні часи за участю громад Слобожанщини, а саме створення Агротуристичного кластеру «Сіверський Донець», Центру сільської спадщини «Слобожанщина» та Дороги вина та смаку «Слобожанщини» з урахуванням викликів та нових можливостей розвитку територій[8].

У дослідженні Е. Сиромолот та Н. Гавкалова аналізуються нові можливості Харківської області у використанні актуального досвіду європейського територіального співробітництва та багатостороннього

партнерства і продовження роботи у розбудови Центру сільської спадщини «Слобожанщина»[9], як функціонального простору співробітництва та партнерства територіальних громад Слобожанщини, враховуючи сучасний фокус державної регіональної політики України, який спрямований на розбудову функціональних типів територій та у відповідності до оперативної цілі «Розвиток інституційної спроможності органів публічної влади з урахування кращих практик ЄС» та стратегічної цілі «Розбудова ефективного багаторівневого врядування» Державної стратегії регіонального розвитку України у 2021-2027 роках[10].

Кафедра державного управління, публічного адміністрування та економічної політики ХНЕУ ім. Кузнеця (Кафедра) за ініціативи аспіранта Сиромолот Е.А., запропонувала створення інституційних інструментів для посилення спроможності громад у формуванні політик розвитку функціональних типів територій з проведенням відповідних досліджень та їх представлення в рамках Школи публічного адміністрування та управління проєктами, як секції щорічної Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Публічне управління: проблеми та перспективи», як складової інноваційної екосистеми кафедри та інституційного забезпечення реалізації міжнародного наукового співробітництва у співпраці з Асоціацією європейських прикордонних регіонів та сприяння управлінню проєктами з розвитку територій громад та регіонів.

У контексті реалізації ініціативи створення живої лабораторії розвитку територій громад та регіонів на базі Кафедри, підтриманою В. Пономаренко, ректором ХНЕУ ім. С. Кузнеця та керівництвом Асоціації європейських прикордонних регіонів, планується визначення сучасних європейських стандартів управління розвитком територій, створення інструментів впровадження та створення бази даних кращих практик стратегічного планування розвитку європейського територіального співробітництва для посилення спроможності територіальних громад Слобожанщини до програмування, розвитку навичок у сфері організації відборів проєктів, системи

їх оцінки, моніторингу та впровадження результатів реалізації проєктів з метою участі у програмних та фінансових інструментах європейської інтеграційної політики.

В межах проведення Школи публічного адміністрування та управління проєктами планується розглянути європейські стандарти та кращі практики у сфері збереження культурної спадщини, розвитку туризму, а саме Концепцію ЄС «Європейська сільська спадщина» [11] та проєкт RURITAGE, як стандарт доброго врядування і публічного управління розвитком територій і тематичний напрям роботи живої лабораторії розвитку територій громад та регіонів.

Пріоритети дій у сфері розвитку проєктів Агротуристичного кластеру «Сіверський Донець», Центру сільської спадщини «Слобожанщина» та Дороги вина та смаку «Слобожанщини» на сучасному етапі будуть зосереджені на дослідженні потенціалу формування співробітництва громад Харківського району Харківської області у сфері розвитку туризму та збереження сільської спадщини у контексті формування функціональних типів територій з потенційними точками розвитку територіального співробітництва громад з центром у м. Мерефа та у м. Дергачі.

Подальший інституціональний розвиток вищезазначених проєктів буде забезпечено в рамках використання можливостей Школи публічного адміністрування та управління проєктами, а саме у проведенні тематичних публікацій з розвитку територій, розбудови багатостороннього партнерства у сфері розвитку туризму та збереження сільської спадщини громад Слобожанщини і розбудові європейського наукового співробітництва через співпрацю з Школою транскордонного співробітництва Асоціації європейських прикордонних регіонів для пошуку міжнародних партнерів для реалізації вищезазначених проєктів.

Одже, багатостороннє партнерство, лідерство, кращі практики є важливими інституційними чинниками розвитку туризму та збереження сільської спадщини в сучасних умовах воєнного стану та оновлення державної стратегії регіонального розвитку як в регіонах України так і на Харківщині

завдяки послідовній діяльності ОКЗ «Харківський організаційно-методичний центр туризму».

Сторони визначають актуальність роботи Школи публічного адміністрування та управління проєктами, як секції щорічної Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Публічне управління: проблеми та перспективи» та інституційного чинника формування спроможності територіальних громад Слобожанщини у сфері створення політик розвитку туризму та збереження сільської спадщини на основі стандартів, інструментів та кращих практик європейського територіального співробітництва.

#### Література:

1. На 33% зріс туристичний збір в Україні цього річ. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/tourist-fee-2025>
2. В Умані відбувся туристично-економічний форум «Туризм в Україні: вимоги сьогодення». URL: <https://ukrainky.com.ua/v-umani-vidbuvsya-turystychno-ekonomichnyj-forum-turyzm-v-ukrayini-vymogy-sogodennya/>
3. «Шляхами Трипільської праматері»: унікальний туристичний маршрут Уманщиною. URL: <https://ukrainky.com.ua/shlyahamy-trypilskoyi-pramateri-unikalnyj-turystychnyj-marshrut-umanshhynoyu/>
4. International Agricultural Cluster "Dnister". URL: <https://www.facebook.com/share/p/16b2ELS6Ws/>
5. 6-й Міжнародний етнографічний кінофестиваль «ОКО». URL: <https://www.okofilmfest.com.ua/>
6. Обласний комунальний заклад «Харківський організаційно-методичний центр туризму»: URL: [https://www.facebook.com/omctur/?locale=uk\\_UA](https://www.facebook.com/omctur/?locale=uk_UA)
7. Стратегія розвитку Харківської області на 2021-2027 роки. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/oblasna-derzhavna-administratsiya/struktura-administratsiyi/strukturni-pidrozdili/717/129448>

8. Холодок В. Д., Сиромолот Е.А. Особливості розвитку сфери туризму в умовах оновлення регіональної політики. Публічне управління: проблеми та перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 29 листопада 2024 р. : тези допов. – Харків : ТОВ «Константа», - 2024. -С. 581-586. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/34634>

9. Сиромолот Е. Центри сільської спадщини у відновленні розвитку сільських територій / Е. Сиромолот, науковий керівник : Н. Гавкалова // Євроінтеграційний дизайн: стратегії відновлення України: матеріали Міжнар. на-ук.-практ. конференції, 6 трав. 2025 р. : тези допов. / за заг. ред. Л. Г. Комахи, М. С. Орлів. - Київ: ННІ ПУДС КНУ, - 2025. - С. 216-218. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/36874>

10. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова КМУ від 5 серпня 2020 р. № 695: станом на 13.березня 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (Дата звернення 14.09.2025)

11. Сиромолот Е. А. Вплив концепції ЄС «Європейська сільська спадщина» на відновлення розвитку сільських територій. Сучасні вектори розвитку аграрної науки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 17-18 вересня 2024 р. : тези допов. Херсон: ХДАЕУ, -2024. -С. 467-472. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/34137>

**Матеріали конференції публікуються в авторській редакції.**